

[20]

Evitar el plagi

El plagi acadèmic

EL PLAGI ACADÈMIC

El **plagi acadèmic** ha estat definit per Irving Hexam a l'article *Academia Plagiarism Defined* com "l'intent deliberat d'enganyar el lector amb l'apropiació d'idees i paraules d'altres". És per aquest motiu que també es parla d'**engany** acadèmic. El mateix autor estableix que el plagi acadèmic ocorre quan s'utilitzen més de quatre paraules d'una font sense apòstrofs i sense la referència precisa a la font original.

Però davant del concepte d'engany acadèmic hi ha el d'**integritat acadèmica**, codi ètic que estableix l'honradesa i la sinceritat com a qualitats indestriables del fet acadèmic (ja sigui per part del professorat com per part de l'alumnat) i al qual s'han d'acollir els agents implicats.

D'un temps ençà, amb la incorporació de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), s'ha notat un increment del que s'anomenen actes *fraudulents* (sobretot pel que fa al plagi en l'àmbit acadèmic, però també el cas dels blocs és força candent). L'accessibilitat a les TIC ha fet estendre el fenomen del ciberplagi o *copiar i enganxar*.

Ampliació de continguts

El 2 de juliol de 2006 es publicava al diari La Vanguardia un article amb el títol *Copiar y pegar (el plagio de trabajos escolares y universitarios utilizando Internet és una práctica habitual)*, on s'explicitava aquest augment del plagi en l'àmbit acadèmic (a primària, a secundària i a la universitat) com a conseqüència de l'accessibilitat a les noves tecnologies. A més, també exposava el cas americà i les mesures que comencen a prendre.

Però de la mateixa manera que les TIC han afavorit l'augment del plagi, també gràcies a aquestes tecnologies s'ha desenvolupat programari informàtic que el detecta. Aquest programari, més desenvolupat en països anglosaxons, encara els textos sospitosos amb bases de dades que contenen textos trobats a la xarxa i que tracten el mateix tema que els documents sota sospita. Mitjançant la similitud entre el vocabulari, els termes específics, o les construccions sintàctiques, el programari pot determinar si s'ha comès plagi o no.

Ampliació de continguts

L'Institut d'Educació Contínua (IDEC) de la Universitat Pompeu Fabra va engegar, el curs 2005-2006, un postgrau de Lingüística Forense. El postgrau està format per tres cursos: Detecció de Plagi, Determinació de l'Autoria de Textos i Fonètica Forense.

En els països anglosaxons veuen el plagi acadèmic com una amenaça que cada vegada va a més i que cal combatre. El **plagi digital** (o ciberplagi) és l'aspecte que cal combatre, els *copiar i enganxa* que els processadors de textos faciliten. De fet, en aquests països ja estan treballant per lluitar contra aquesta actitud (tallers adreçats als docents per a la detecció de plagi, nous plantejaments a l'hora d'encomanar feines als alumnes i altres recursos com facilitar les adreces de llocs web on s'ofereixen i s'intercanvien treballs, programari, etc.).

Ampliació de continguts

A l'article *In Other (People's) Words: plagiarism by university students—literature and lessons* el professor Chris Park explica que hi ha escoles i universitats en els països anglosaxons que animen o obliguen l'alumnat (depèn del lloc) a signar un contracte pel qual es comprometen a mantenir la integritat acadèmica (és a dir, es comprometen, entre d'altres, a no plagiar).

Hi ha autors que han començat a parlar de la *generació del copiar i enganxar*, la generació que ha crescut de la mà de les tecnologies de la informació i de la comunicació, i de la qual serà difícil desterrar aquest costum. Així, s'han començat a buscar càstigs per als plagiaris: reescriure el treball, assistir a un seminari d'ètica, etc.

Ampliació de continguts

Actualment, a les universitats catalanes hi ha assignatures que avisen del suspens en cas de sospita de plagi. Per exemple, al programa de l'assignatura Literatura dramàtica i espectacle teatral a Catalunya (de Guimerà a Oliver), del professor Francesc Foguet (UAB), s'hi pot llegir "En tot tipus d'avaluació, es penalitzarà la còpia o el plagi amb un suspens immediat."

Cal tenir ben present que els textos fruit del *copiar i enganxar* presenten una sèrie de **deficiències**. Són textos amb poca **cohesió** perquè en agafar paràgrafs de diferents textos els mecanismes que permeten la cohesió (pronoms, connectors, puntuació, concordances) fallen. El **registre**, que s'ha de mantenir durant tot el text, pot variar, així com el grau de formalitat (que variarà depenent dels paràgrafs que s'hagin copiat i enganxat).

Recurs bibliogràfic

Comas, Rubén i Sureda, Jaume, 2007, *Ciber-Plagio Académico. Una aproximación al estado de los conocimientos*, revista Textos de la CiberSociedad, 10. Temàtica variada. Disponible a <<http://cibersociedad.net>>.

En aquest article, els autors assenyalen la prevenció i la detecció com a solucions al ciberplagi acadèmic. Expliquen, a més, quines són les deficiències que es poden detectar en treballs copiats.

Les TIC han afavorit el fenomen del copiar i enganxar, però el fet de copiar existeix des d'abans de l'eclosió d'aquestes noves tecnologies.

DOCUMENTACIÓ I PLAGI

En la fase de **documentació** s'ha de poder accedir a les informacions elaborades per altres autors i que, essent apropiades, poden servir per al text que s'està elaborant. L'accés a la informació, però, no és la culminació del procés documental: **cal que la informació sigui assimilada i pugui ser integrada en el producte textual propi.**

En aquest procés d'integració d'elements d'un text ja elaborat a un altre que està en procés d'elaboració, és quan pot aparèixer el plagi, voluntari o accidental. Plagiar equival a apropiar-se d'elements aliens i fer-los passar com a propis. Aquest darrer aspecte és el que distingeix una **citació** (acció comuna a l'activitat investigadora i bàsica per a fer-la progressar, que demostra que hi ha un sòlid procés documental que ajuda a reforçar el producte original) d'un plagi (acció resultant d'una manca d'habilitats analítiques i sintètiques que, a més, es volen negligir intentant camuflar l'acció).

El plagi és voluntari, i per tant, impropri de qualsevol investigació científica, quan deliberadament es traspassen elements (ja siguin idees, frases, fragments d'obres o estructures de pensament) d'una font original (clonats o modificats lleugerament) i no s'especifica, de manera clara, que l'origen és extern. Aquí s'hi englobaria diferents tipus de plagi: aquells que es basen en una font externa i no la citen i aquells que la citen inadecuadament. En el primer cas, podem trobar escriptors que copien literalment fragments de textos aliens i els inclouen en el seu producte; escriptors que mantenen l'estructura original però modifiquen la majoria de mots, a partir de sinònims, per exemple; escriptors que, en un intent de camuflar el plagi, espigolen fragments d'obres diverses i les entremesclen; escriptors que mantenen la idea i l'estructura originàries i les parafrasegen... En resum, escriptors que introdueixen **fragments textuais i estructures lingüístiques alienes** (amb modificacions més o menys lleus) i no n'esmenten l'autoria. També hi ha casos en què, tot i citar la procedència de la font, es comet un plagi, en tant que o bé la **incompletesa de la citació** impossibilita recuperar la informació original, o bé no es marca quin fragment de text concret és el que se cita.

Exemple

[1] Text original, extret de Josep Maria Castellà (1992): De la frase al text. Teories de l'ús lingüístic (Barcelona: Empúries)

El text és la unitat lingüística comunicativa, producte de l'activitat verbal humana, que posseeix un caràcter social. Es caracteritza per l'adequació al context comunicatiu, la coherència informativa i la cohesió lineal. La seva estructura reflecteix els procediments emprats per emissor i receptor en els processos d'elaboració i d'interpretació. Es construeix per mitjà de diversos coneixements i capacitats: els propis del nivell textual i els del sistema de la llengua.

[2] Exemple de plagi

El text es caracteritza per ser la unitat lingüística comunicativa que, en tant que és producte de l'activitat verbal humana, posseeix un caràcter social. Els elements que l'identifiquen són tres: l'adequació al context comunicatiu, la coherència informativa i la cohesió lineal. L'estructura que presenta reflecteix els recursos utilitzats per l'emissor i el receptor durant el procés d'elaboració i d'interpretació. Els coneixements i capacitats que intervenen en la construcció textual pertanyen a un doble nivell: el textual i el del sistema de la llengua.

Cal que l'emissor sigui conscient de les **implicacions negatives** (ètiques i educatives) que comporta el fet de plagiar i intenti evitar-ho: la manera més eficaç d'evitar ser acusat de plagi és, per una banda, en la fase de redacció, indicar clarament les fonts d'on sorgeix la informació reportada (és a dir, citar correctament), i per l'altra, en la fase de planificació, dur a terme un procés documental complet i integrador.

Sovint, però, el plagi és **inconscient**: aquesta involuntarietat es veu afavorida sovint per una incorrecta aproximació bibliogràfica (a l'hora de prendre notes no es distingeix què és creació pròpia i què és elaboració externa, i per tant no es té la certesa de qui és l'autor dels mots) o bé per una inseguretat a l'hora de decidir què és resultat d'un treball d'investigació o de reflexió aliena, que s'ha de citar i acreditar, i què és coneixement comú o informació de domini públic, que no cal citar (s'entén per aquests dos darrers termes aquella informació que apareix en nombroses fonts i que el receptor pot localitzar i identificar fàcilment).

En aquests casos, és preferible que davant del dubte es referenciï tota aquella informació de la qual s'està segur que no té una elaboració estrictament pròpia, tant si és una citació textual (en què caldrà situar-la entre cometes i esmentar el nom de l'autor) com si es parafraseja la informació externa (en aquest cas, a l'inici o final de la paràfrasi es farà esment de l'autoria).

Exemple

[3] Citació

Les aportacions de la lingüística textual al comentari de text passen en primer lloc per la mateixa definició de text: "unitat lingüística comunicativa, producte de l'activitat verbal humana, que posseeix un caràcter social. Es caracteritza per l'adequació al context comunicatiu, la coherència informativa i la cohesió lineal. La seva estructura reflecteix els procediments emprats per emissor i receptor en els processos d'elaboració i d'interpretació. Es construeix per mitjà de diversos coneixements i capacitats: els propis del nivell textual i els del sistema de la llengua" (J.M. Castellà, 1992). Així, qualsevol producció lingüística, oral o escrita, elaborada o interpretada amb una intenció comunicativa és un text.

[4] Paràfrasi

Pel que fa a l'estructura dels textos, és important la distinció que T.A. van Dijk (1978) va establir entre macroestructura i superestructura. Segons aquest autor, qualsevol text ha de tenir una estructura per ser comprès (macroestructura), una estructura que tria l'emissor com a idònia per a la transmissió exclusiva de cada text. Però, a la vegada, el mateix text pot seguir una estructura típica comuna a un conjunt de textos (superestructura), que permet identificar-los i produir-los d'acord amb uns patrons.

BORDONS, G.; CASTELLÀ, J. M.; COSTA, E.

L'ètica acadèmica imposa el reconeixement de l'autoria de les fonts bibliogràfiques emprades.

REMETRE'S A LES FONTS; LES NOTES, LES CITACIONS TEXTUALS I LES REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

L'obra sovint se sosté en un conjunt de dades, materials i informacions que en fonamenten científicament el contingut (l'anomenat **apartat crític**) però que les circumstàncies de producció obliguen a redactar-los en uns paràmetres textuais diferents: és el cas de les notes, les citacions textuals i les referències.

Les **notes** són aquelles informacions que apareixen fora del text principal tot i que n'afecten el contingut, ja sigui perquè el referencien, l'amplien, el qüestionen, l'exemplifiquen, el tradueixen...

Exemple

El text següent mostra els dos elements que componen les notes (la **crida** i l'**anotació**):

[...] que cada Região Administrativa possua um coordenador com vínculo empregatício, indicado por um vereador do partido do governo, encarregado de informar sobre as questões levantadas nas comunidades, na prática, ainda não existe em Salvador a descentralização da gestão do espaço urbano em relação aos bairros⁴. Nesse sentido, Sampaio (2002) conclama a revisão do Plano Diretor da cidade, entendido como instrumento de planejamento urbano não somente necessário à gestão da cidade, mas comprometido com articulações de produção, circulação e troca que permitam

8
Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC i UVIC), que han dirigit els serveis lingüístics de la UAB i la UPC.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

interações com sua gente, fora de um eixo privilegiado de intervenção concreta. Confirmando a tese de ausência de autonomia das sociedades locais, a elaboração do Plano Diretor de Salvador, realizado em 1999, contou com a participação de um público seletivo de empresários e políticos, reunidos no Fiesta Bahia Hotel (BOMFIM, 1999). A distribuição orçamentária dos municípios é uma questão decisiva para a compreensão da dinâmica que move as relações de poder estabelecidas entre a sociedade e a esfera oficial. Admite-se que a Constituição de 1988, em vigor no Brasil, foi a que mais favoreceu a atuação municipal, dotando-a de maior grau de autonomia. No entanto, essa descentralização político-administrativa, embora tenha ampliado o percentual de recursos dos municípios, de 11% para 18%, resulta em aumento de responsabilidade e maximização dos encargos, na medida em que minimiza a responsabilidade das esferas estadual e federal, acarretando uma sobrecarga que afeta, especialmente, os municípios de menor porte (BREMAEKER, 1998). Segundo esse autor, as duas fontes de recursos para os municípios, receita tributária⁵ e transferências constitucionais (federais e estaduais)⁶, quando avaliadas em seu conjunto, alcançam resultados que podem ou não viabilizar determinadas ações, conforme a priorização ou planejamento de investimento orçamentário. Os Planos Diretores, por exemplo, dependem, como qualquer outro, de trajetórias políticas historicamente localizadas. A relação entre o montante de recursos gerados pelo município ou a ele repassados e os investimentos locais favorecendo áreas de “desenvolvimento”, assinala a prioridade [...]

4. Informação prestada por funcionário da Prefeitura de Salvador, em entrevista realizada em outubro de 2002.

5. Bremaeker (1998) define receita tributária municipal, calculada em 15% da receita própria, como recursos arrecadados da seguinte forma: Imposto sobre Serviços de Qualquer Natureza (ISS); Imposto Predial e Territorial Urbano (IPTU); Imposto sobre a Transmissão de Bens Imóveis-Intervivos (ITBI); Taxas; Contribuição e melhoria.

6. As receitas de transferências federais correspondem a cerca de 60% do valor total dos recolhimentos, enquanto as transferências estaduais correspondem a 40% da arrecadação. A transferência federal mais significativa para os municípios é o Fundo de Participação dos Municípios, que representa 75% do montante transferido aos municípios pela União (BREMAEKER, 1998).

BRITO DE ARAUJO, T. (text adaptat)

La **citació textual** és una estratègia discursiva que sovint empra l'autor d'un text per fonamentar el seu discurs, en aquest cas mitjançant la incorporació de fragments textuais aliens, que apareixen ben cohesionats en el discurs global. Hi ha dos aspectes que no cal obviar mai en les citacions textuais: d'una banda, cal ser molt respectuós amb la font original (la citació ha de ser fidel a l'original i en cap moment es pot tergiversar: si les necessitats textuais obliguessin a fer qualsevol intervenció o es volgués fer una especificació o comentari sobre el fragment citat, aquesta s'hauria d'assenyalar, mitjançant claudàtors o notes) i, d'altra, s'ha d'identificar clarament el fragment citat i la seva procedència.

Referenciar les citacions és un aspecte consubstancial a aquest acte: l'autor ha d'assenyalar l'origen de la cita que incorpora per tal que el lector hi pugui recórrer si té necessitat de contextualitzar-la. Tanmateix, com s'ha vist, l'acció referenciadora no se circumscriu només en l'àmbit de les citacions: cal deixar constància en tot moment de l'origen i l'autoria de les idees que s'esmenten i es desenvolupen en el text, tant si se citen literalment com si es parafrasegen. Les **referències bibliogràfiques** esdevenen, en aquest sentit, la demostració que rere la construcció del discurs propi hi ha hagut una tasca documental rigorosa i eficaç.

Exemple

[1] Abril (1997:17) el defineix com "el valor d'una elecció entre dues alternatives igualment probables".

VEYRAT, M.

[2] Knowledge workers need open organisational structures to produce, because the production of knowledge is rooted in collaboration, that is in what Barbrook defined a 'gift economy':

...the concept of supervision and management is changing to team-based structures. Anyone responsible for managing knowledge workers know they cannot be "managed" in the traditional sense. Often they have specialised knowledge and skills that cannot be matched or even understood by management. A new challenge to management is first to attract and retain these assets by marketing the organisation to them, and second to provide the creative and open communications environment where such workers can effectively apply and enhance their knowledge. (Tapscott 1996: 35) [my emphasis]

TERRANOVA, T.

Encara dins el cos del treball, l'autor ha de tenir present que, sovint, la solidesa del discurs acadèmic ve determinada, en part, per la correcta remissió a fragments i parts del mateix text: es tracta de les anomenades **remissions internes**, mitjançant les quals l'autor assenyala que, per obtenir més informació o per complementar un aspecte concret de l'obra, es poden consultar altres passatges o parts del document elaborat.

S'ha d'incorporar en la pròpia obra aquell material que ha servit de base per confegir-la o sobre la qual es fonamenta.

CAUSES I CONSEQÜÈNCIES DEL PLAGI ACADÈMIC

Partim del concepte occidental de propietat. Aquest concepte s'aplica a tot, també a les paraules i a les idees; són nostres i no es poden usar sense el nostre consentiment. Hi ha, doncs, el concepte de **propietat intel·lectual**, pel qual quan escrivim i afegim a les nostres paraules idees alienes, demanem permís al propietari per utilitzar-les citant-ne la font (reconeixent, en certa manera, que les hem manllevat).

Ampliació de continguts

Dins el web del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya podeu trobar el Registre de la **Propietat Intel·lectual**, on s'explica en què consisteix, quines passes cal seguir per registrar una obra, etc.

Així mateix existeixen un seguit de llicències per a protegir les obres.

El **copyright** protegeix els drets d'autor segons les lleis vigents de cada país. El propietari del dret d'autor podrà autoritzar terceres persones a reproduir l'obra, a preparar obres derivades de l'original, etc.

10
Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC i UVIC), que han dirigit els serveis lingüístics de la UAB i la UPC.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

El **copyleft** va néixer com a alternativa al copyright i són un conjunt de llicències que permeten que la persona que rep una còpia o una obra derivada pugui utilitzar, modificar i redistribuir l'obra i les versions que en derivin. Per tant, és menys restrictiva que l'anterior.

Un tipus de copyleft són les llicències **Creative Commons**. Creative Commons és una organització que, amb diferents tipus de llicències (reproducció, creació d'obres derivades, oferiment de l'obra amb algunes restriccions, etc.), intenta reduir les barreres legals per compartir treballs creatius. El material didàctic que conforma l'*Argumenta*, per exemple, està subjecte a una llicència de Creative Commons que no permet utilitzar l'obra amb finalitats comercials ni la generació d'obres derivades; en canvi, sí que permet reproduir, distribuir o comunicar el material si se'n reconeix l'autoria.

Podeu trobar més informació d'aquestes llicències a Viquipèdia.

Així, per què un estudiant, a l'hora d'elaborar un treball, plagia? Principalment perquè no és conscient del que implica (èticament i educativa) el fet de plagiar, i prefereix copiar i aprovar el treball abans d'intentar **desenvolupar les seves capacitats**.

A més, hi ha una creença força generalitzada que els textos que es poden trobar a la Xarxa no tenen autor i, per tant, no s'han de citar. Tot text té darrere un autor que ha invertit temps i energia per escriure'l. És de justícia reconèixer-li la feina.

S'ha dit que el plagi acadèmic ha augmentat considerablement en els darrers anys, i una causa que s'apuntava era l'accessibilitat a les TIC. També s'hi ha d'afegir que cada vegada més aquest món competitiu obliga a ser el primer en tot; i fa creure que un bon currículum acadèmic obre les portes a un bon futur professional.

Es tracta més aviat d'un **acte de consciència**, d'aturar-se a pensar per què es copia o per què no. Què implica el fet de plagiar, si s'assumeixen els riscos, etc.

Tenint present el concepte d'intertextualitat, per exemple, s'obre un ventall de possibilitats, a l'hora d'elaborar qualsevol tipus de text, que posen a prova l'**originalitat** i la **creativitat**, el **bagatge** i l'**esperit crític** de qui produeix el text.

Què passa, doncs, quan un estudiant plagia en un treball? Una de les conseqüències és que s'evita el deure de lliurar un treball propi que reflecteixi els coneixements adquirits i, a més, s'està enganyant el lector (en aquest cas, el docent) o la gent a la qual s'adreça el treball (poden ser els companys de classe, en el cas d'una exposició oral).

Una altra conseqüència és que es deixa de **pensar per un mateix**, i això repercuteix negativament en l'aprenentatge. Si es plagia serà difícil formar-se una opinió pròpia sòlida i no se sabrà si s'han assolit els coneixements que se suposa que s'havien d'assolir i tampoc no se sabrà si hom és capaç de comunicar aquests coneixements.

No plagiar (o sí) ha de ser fruit d'una reflexió i d'una valoració de les causes i les conseqüències.

12

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 20 d'Argumenta ha estat elaborada per Virgínia Castillo Jaén, amb la col·laboració d'Elisenda Vilardell Almirall. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 20. Com evitar el plagi. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

